

Mari Eifring (redaktør)
Lotta Elstad (redaksjonssekretær)
Eirik Grasaas-Stavenes | Sissel Henriksen | Ole Øyvind Sand Holth
Peter M. Johansen | Yohan Shanmugaratnam | Pernille Solheim
Amal Wahab (Kairo)
utenriks@klassekampen.no

UTENRIKS

NOTERT:

En splittet ettermæle

Madeleine Korbel Albright (84) døde på onsdag etter lengre tids sykeleie. Albright ble født i datidas Tsjekkoslovakia og flyktet sammen med familien under andre verdenskrig. Hun satt som USAs FNs ambassadør i perioden 1993 til 1997, da hun ble utnevnt av daværende president Bill Clinton til USAs første kvinnelige utenriksminister fra 1997 til 2001.

Mange hedret i går hennes minne. «(...)Hun var en kraft for frihet, en tydelig forkjemper for Nato og en inspirerende kollega og venn», skrev Natos generalsekretær Jens Stoltenberg på Twitter.

«Madeleine var alltid en kraft for godhet, nåde og anstendighet – og for frihet. Jeg vil alltid huske henne for hennes klippefaste tro på at «USA er den uunnværlige nasjonen», uttalte USA president Joe Biden.

Bill Clinton hedret hennes «kamp for frihet, demokrati og menneskerettigheter» og kalte henne «en av de beste amerikanske utenriksministre og en enestående FN-ambassadør».

Albright etterlater seg imidlertid en splittet ettermæle. For millioner av mennesker vil hun huskes for hennes klippefaste støtte til de brutale sanksjonene mot Irak etter krigen i 1991, som ifølge FN tok livet av minst 500.000 irakiske barn. Lesley Stahl, tv-verten i programmet 60 Minutes, spurte Albright under et intervju i 1996 om det var «verdt prisen».

– Jeg mener det er et veldig tøft valg, men vi mener det er verdt prisen, svarte Albright.

Videoklippet gikk i går viralt på sosiale medier verden over – også i USA.

«Madeleine Albright, en annen slakter av Midtøsten, er nå sammen med John McCain i helvete, skjærsilden eller hva du nå tror på av straff etter døden», skrev Libertarian-partiet i Minnesota på Twitter i går, ifølge det amerikanske magasinet Newsweek.

AAW

NOTERT

WHO advarer om ny covid-bølge i Europa

WHO advarer om økte smittetall i europeiske land, deriblant Tyskland, Storbritannia, Italia, Irland og Frankrike. Antall smittede har økt til 5,4 millioner den siste uka. 12.400 mennesker døde av covid den siste uka, ifølge WHO.

– Mange europeiske land har gått for fort fra for mange restriksjoner til for lite restriksjoner, uttalte sjefen for WHOs Europa-kontor Hans Kluge på tirsdag.

AAW

BRØDKØ: Tyrkere står i kø for å kjøpe subsidiert brød ved et bakeri i Istanbul. Ved dette bakeriet koster et brød tre lira, mens det andre steder koster fire til fem.

Inflasjon og krig i Europa skape Rådville

TØFT: Krigen i Ukraina har ført til økte matpriser i hele verden. I Tyrkia var økonomien allerede på sitt magreste på 20 år.

TYRKIA

Roya Shahibzadeh (tekst) og Ozan Acidere (foto) i Istanbul

– Jeg har ventet i 20 minutter, sier Melike Caliskan.

Sammen med gamle og unge står hun i en lang kø utenfor et bakeri i Bülbül i Istanbuls Kilburnu-distrikt. Selv om Caliskan har på noen ekstra lag med klær, holder hun seg i bevegelse for å holde varmen når det står stille i køen.

Det har blitt mer vanlig

er en håpløs ny normal for vanlige tyrkere: et i Istanbul

med lange brødkøer i Tyrkia de siste månedene, og det er særlig bakeriene som mottar støtte fra kommunen som merker trykket. På grunn av støtta har de mulighet til å holde brødpriene nede.

– Her koster et brød tre lira, mens det andre steder koster fire til fem, sier Caliskan.

– Men det er ikke bare på grunn av prisen, skyter Pelin

Aydin inn fra lenger bak i køen.

– Brødet de selger her, er bedre enn mange andre steder. Men i lengden blir det billigere. Vi kjøper opp flere brød av gangen og fryser det vi ikke bruker med én gang.

Krise på krise

Russlands angrep på Ukraina har ført til såkalt inflasjon, el-

ler prisvekst, over hele verden. Ikke minst har matpriser økt kraftig.

I Tyrkia var imidlertid inflasjonen på et rekordhøyt nivå allerede før Russlands invasjon av Ukraina. Med den pågående krigen er det lite som tyder på at utviklingen vil snu med det første.

I tillegg til brødkøer, må tyrkere nå stå i kø for å få tak

i solsikkeolje – den foretrukne oljetypen i tyrkisk matlagning, mye på grunn av den lave prisen sammenlignet med annen olje. Det krigsherjede Ukraina er verdens største produsent av solsikkeolje.

Mange butikker i Tyrkia har nå begynt å begrense salg av

FOLKEMUSIKK PÅ RIKSSCENEN

Torsdag 31. mar - 240/180

FAGERT I FINNESLOFTET

Jazz og folkemusikk fra ulike kulturer smelter sammen

Fredag 01. april - 240/180

SNAKKA SAN & SVER

Oppskriften på festen du ikke visste du ville ha!

Lørdag 02. apr

FORTELLERFESTIVALEN

Program/billetter riksscenen.no og fortellerfestivalen.no.

Søndag 03. apr - 100/75

ALLE HAR EN LITEN DØR BAK ØRET

En verden hvor pappfigurer får liv, og kleshengere blir til fjell

Torsdag 07. apr - 280/230

ARCTIC ICEMUSIC ENSEMBLE

Ulike tradisjoner møtes, men på isen sine premisser

Torsdag 07. apr - 240/180

ANNBJØRG LIEN / ROGER TALLROTH + JON SOLBERG / ANNE GRAVIR KLYKKEN

Dobbel folk på torsdag

Torsdag 21. apr - 240/180

STRENGEPLUKK

Fengende norsk bluegrassband på dialekt

Forsalg: www.riksscenen.no

RIKSSCENEN

SCENE FOR FOLKEMUSIKK & FOLKEDANS
SCHOUS KULTURBRYGERI
Grünerløkka, OSLO

UMULIG: Maryam Akhsoy har jobbet i restauranten hun eier, i ni år. Siden de fleste kundene hennes har dårlig råd, får hun ikke gjort en nødvendig oppjustering av priser.

matolja, slik at én person ikke kan kjøpe mer enn ti liter.

Utsatt middelklasse

– Alt har blitt så dyrt. Vi vet ikke hva vi skal gjøre, sier restauranteier Maryam Akhsoy.

Akhsoy jobber i Dolapdere-distriktet i Istanbul, et område befolket av personer med lav til middels inntekt.

Her er det trangt mellom matvarebutikkene, kioskene og restaurantene. Langs gata står lastebiler parkert, og folk strømmer til for å ta seg en kopp te og en lunsjkebab.

Akhsoy tok over restauranten for ni år siden. I dag er hun ikke bare eier av restauranten, men i tillegg både kokk og servitør. Akhsoy og mannen hennes er restaurantens eneste ansatte.

– Vi jobber her fordi vi må. Det hadde vært utrolig vanskelig for oss å få endene til å møtes hvis kun én av oss var i arbeid, sier Akhsoy.

Restaurantene, kafeene og barene i Istanbul gir ikke tilflukt fra kulda utendørs. I restauranten til Akhsoy er det kjølig nok til at man må beholde vinterjakka på. På grunn av de høye strømprisene, velger de fleste å la være å skru på varmen.

Akhsoy jobber med å forberede kjøkkenet for lunsjtid, til hun etter hvert finner tid til å sette seg ved et bord og snakke med Klassekampen.

Hun strekker seg over bordet for å forsyne seg av teen. Den begynner å bli kald.

– Hvis ingen andre vil ha den, tar jeg den like gjerne, ler hun.

Siden 2018 har den tyrkiske økonomien vært i nedgang. I Tyrkia har alle merket inflasjonen, men det går særlig utover folk med middels til lav inntekt.

FAKTA

Krise i Tyrkia:

■ Den økonomiske krisa i Tyrkia startet i 2018, hovedsakelig på grunn av nasjonal gjeld.

■ Økonomien opplevde en liten oppgangstid under pandemien, men har igjen sunket kraftig siden 2021.

■ Pengepolitikken til Erdogan har blitt kalt ukonvensjonell fordi han i perioder med høy inflasjon ikke hever styringsrenta i landet.

■ Inflasjonsnivået er på minst 54 prosent.

■ Det har gått spesielt dårlig med økonomien siden mars 2021, etter at Erdogan sparket en sentralbanksjef som hevet styringsrenta.

■ Den nye sentralbanksjefen har holdt styringsrenta på 14 prosent.

Økte matpriser har også påvirket restauranten til Akhsoy. Prisen på råvarene hun kjøper inn, har økt så mye at hun og mannen har begynt å tape inntekt.

Siden kundene hennes er blant de som rammes hardest av den økonomiske krisa, er det lite de kan gjøre for å sikre seg selv.

– Jeg har satt opp prisene litt, men ikke nok til at vi har like god inntekt som før, forteller Akshoy.

Nekter å heve renta

De siste tjue årene har Tyrkia har hatt en enorm økonomisk utvikling, takket være opptak av store lån og utkontraktering av byggeprosjekter til utenlandske bedrifter.

Men nå har den nasjonale gjelda begynt å overskygge utviklingen.

I februar var inflasjonsnivået i landet på 54,4 prosent, ifølge offisielle tall fra myn-

dighetene. Det er det høyeste inflasjonsnivået på over tjue år.

Men hvorvidt myndighetenes opplysninger stemmer, er det mye skepsis rundt. Flere økonomiske analytikere og opposisjonspolitikere mener inflasjonen i realiteten ligger nærmere 100 prosent.

Når et land opplever hyperinflasjon, vil de regjerende maktene normalt sette opp styringsrenta for å dempe inflasjonen og få kontroll på økonomien.

Denne typen politikk har imidlertid Tyrkia sett vekk fra. President Recep Tayyip Erdogan er kjent som en sterk motstander av høye renter. I motsetning til de fleste økonomer, mener han at nettopp høye renter er årsaken til høyere inflasjon.

«Renter er et onde som gjør de rike rikere og de fattige fattigere», uttalte Erdogan i et parlamentsmøte i desember.

I begynnelsen av 2021 hevet sentralbanksjefen Naci Agbal renta – en handling som kostet ham jobben.

Agbal ble erstattet med Shep Kavcioglu, en tilhenger av Erdogans økonomiske ideologi, som har holdt renta lav sammenlignet med inflasjonsnivået på 14 prosent.

I stedet for å heve styringsrenta har Tyrkia iverksatt det de kaller en «vekststrategi».

«Vi sikter inn mot økte investeringer, sysselsetting, produksjon og eksport», har Erdogan uttalt.

Han vil bruke den synkende lira-verdien som en mulighet til å styrke økonomien på lang sikt. For å kunne øke eksporten er det mer attraktivt med en svak lira, er tankegangen.

I 2021 mistet den tyrkiske liraen 44 prosent av verdien sin mot amerikanske dollar,

valutaen det er vanligst å handle med internasjonalt.

Erdogan har mye å tape dersom strategien feiler. Han stiller til gjenvælg neste år, men stuper allerede på meningsmålingene.

Ingen løsning i sikte

Lenger nede i samme gate som restauranten til Maryam Akhsoy jobber Suzan Celik i dagligvarebutikken til faren sin. Hun tar ett og ett salat-

hode og plasserer dem i en grønn kurv utafor inngangen til butikken.

Celik har jobbet der i et år, og blant oppgavene hennes er å rydde, vaske og ta hånd om kassa.

Hun forteller at inflasjonen har påvirket både nabolaget og butikken i stor grad.

– Det er en veldig vanskelig situasjon. Kundene snakker hele tida om at vi har økt prisene. Men butikken sliter.

– *Har inflasjonen påvirket inntekten din?*

– Ja, sier Celik kort.

Hun ønsker ikke å gå nærmere inn på hvordan krisa har rammet henne personlig.

– Jeg har ingen forhåpninger om at ting kommer til å bli bedre snart, legger hun til.

Tilbake hos Akhsoy begynner restauranten gradvis å fylle seg opp med lunsjgjester. Akhsoy må ta bestillinger innimellom samtalene med Klassekampen.

I Istiklal, en av de mest sentrale gatene i Istanbul, kan en adana-kebab gå for 100 tyrkiske lira, omtrent 60 norske kroner, forteller Akhsoy. Selv kan hun ikke selge dem for mer enn halvparten av den prisen.

– Kundene våre er hovedsakelig folk med lav inntekt, så vi har ikke anledning til å heve prisene særlig mye. Det er en lav pris sammenlignet med det vi bruker på matvarer. En kilo aubergine koster 60 lira, sier hun.

Akshoy forteller at heller ikke hun ser noen løsning på den økonomiske situasjonen i landet i nærmeste framtid.

– Jeg skulle ønske at myndighetene tok seg av krisa, men jeg får ikke inntrykk av at de gjør det, sier Akhsoy oppgitt.

royas@klassekampen.no

HAR SIN PRIS: Suzan Celiks kunder klager over økte priser i butikken. Men de har ikke annet valg enn å sette opp prisene.